

Informacija o aktivnostima na istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju Crne Gore

1 UVOD

Istraživanje ugljovodonika prepoznato je kao aktivnost od izuzetnog značaja za Crnu Goru. Otkriće ugljovodonika u podmorju Crne Gore dovelo bi do razvoja nove industrije, čija bi ekonomska dobit uticala na povećanje standarda i ekonomski razvoj države.

1.1 Normativni okvir

Skupština Crne Gore je 19. maja 2025. godine, donijela Zakona o mjerama sigurnosti prilikom istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju ("Službenom listu CG", br. 51/2025). Predmetnim zakonom izvršena je implementacija Direktive 2013/30/EU, od 12. juna 2013. godine, o bezbjednosti operacija sa ugljovodonicima u podmorju i o izmjeni Direktive 2004/35/EU. Direktiva propisuje uslove vršenja operacija istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju, sa aspekta bezbjednosti predmetnih operacija. Zakon je stupio na snagu 04.06.2025. godine.

Ovaj Zakon obezbjeđuje izvođenje operacija istraživanja i proizvodnje ugljovodonika na siguran način, bez negativnih posledica po životnu sredinu, lica i imovinu, odnosno ograničavanje posledica mogućih nesreća tokom izvođenja operacija sa ugljovodonicima.

U julu 2010. godine Skupština Crne Gore je usvojila Zakon o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika („Službeni list Crne Gore“, broj 41/10, 40/11, 63/13), kojim se uređuju uslovi, način i postupak istraživanja i proizvodnje ugljovodonika, kao i druga pitanja od značaja za istraživanje i proizvodnju nafte i gasa u Crnoj Gori.

Pored navedenog, oblast istraživanja i proizvodnje ugljovodonika je uređenja sledećim propisima:

- Uredba o načinu obračuna i plaćanja naknade za proizvodnju nafte i gasa („Službeni list CG“, br. 13/14)
- Uredba o načinu povraćaja blokova i pristupu trećih lica upstream postrojenjima („Sl. list Crne Gore", br. 40/11, 56/13)
- Pravilnik o razvoju i proizvodnji ugljovodonika („Sl. list Crne Gore", br. 7/14)
- Pravilnik o uslovima za bušenje bušotina i izgradnju postrojenja za istraživanje i proizvodnju ugljovodonika („Sl. list Crne Gore", br. 7/14)
- Pravilnik o sadržaju i načinu dostavljanja elaborata o izvršenim istraživanjima ugljovodonika („Sl. list Crne Gore“, br. 132/2021)

Skupština Crne Gore je 16. jula 2014. godine usvojila je Zakon o porezu na ugljovodonike („Sl. list CG“, br. 31/14), kojim se uvodi novi fiskalitet i kreira politika oporezivanja dobiti od proizvodnje nafte i gasa, kao i dobiti od izgradnje ili korišćenja postrojenja i prateće opreme za proizvodnju, isporuku i transport nafte i gasa. Skupština je usvojila i nekoliko amandmana od kojih je najznačajniji nivo poreske stope koji iznosi 54%.

Prilikom izrade navedenih zakonskih propisa uzeta je u obzir dugogodišnja svjetska praksa prihvaćena u mnogobrojnim državama koje su uspješne u proizvodnji ugljovodonika, kao i stavovi zemalja Evropske unije u odnosu na inostrana ulaganja. Zakonom o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika stvoreni su uslovi za velika ulaganja.

2 Aktivnosti Ministarstva

Skupština Crne Gore je 19. maja 2025. godine, donijela Zakona o mjerama sigurnosti prilikom istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju ("Službenom listu CG", br. 51/2025) kojim je izvršena je implementacija Direktive 2013/30/EU, od 12. juna 2013. godine, o bezbjednosti operacija sa ugljovodonicima u podmorju i o izmjeni Direktive 2004/35/EU. Direktiva propisuje uslove vršenja operacija istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju, sa aspekta bezbjednosti predmetnih operacija. Zakon je stupio na snagu 04.06.2025. godine. Ovaj Zakon obezbijuje izvođenje operacija istraživanja i proizvodnje ugljovodonika na siguran način, bez negativnih posledica po životnu sredinu, lica i imovinu, odnosno ograničavanje posledica mogućih nesreća tokom izvođenja operacija sa ugljovodonicima.

Ministarstvo energetike i rudarstva je u izvještajnom periodu radilo na pripremi podzakonskih akata predviđenih Zakonom o mjerama sigurnosti prilikom istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju, čije donošenje je planirano Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji za IV kvartal 2025. godine, i to:

- Pravilnik o sadržaju informacija o uticaju na sigurnost i životnu sredinu operacija istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju koji standardizuje izvještavanje o postrojenjima, inspekcijama i nesrećama, uz korišćenje obrazaca za dostavljanje podataka Evropskoj komisiji.
- Pravilnik o načinu izrade i sadržini dokumentacije o mjerama sigurnosti prilikom istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju kojim se propisuje način izrade elaborata o opasnostima, programa bušenja i sistema upravljanja sigurnošću, uz obrasce za prijavljivanje incidenata.
- Pravilnik o načinu dostavljanja i sadržaju internog plana reagovanja na vanredni događaj, kojim se definiše procedure za sprečavanje i ublažavanje posledica velikih nesreća u upstream operacijama, uključujući evakuaciju, kontrolu rizika i obrasce za izvještavanje o incidentima. Predlog pravilnika o načinu dostavljanja i sadržaju internog plana reagovanja na vanredni događaj upućen je Ministarstvu pomorstva na davanje mišljenja 20. jun 2025. godine.

Ministarstvo energetike i rudarstva učestvuje u aktivnostima vezanim za pripremu tenderskog postupka za dodjelu ugovora o koncesiji za istraživanje ugljovodonika, kao i tenderskog postupka za proizvodnju ugljovodonika.

3 Aktivnosti Uprave za ugljovodonike

Uprava za ugljovodonike, u skladu sa Zakonom o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika je dužna da vrši upravne i stručne poslove iz oblasti istraživanja i proizvodnje ugljovodonika.

Uprava za ugljovodonike je tokom prvog i drugog kvartala 2025. godine revidovala tri pravilnika. Prvi pravilnik, o sadržaju informacija o uticaju na sigurnost i životnu sredinu operacija istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju, propisuje standardizovano izvještavanje o postrojenjima, inspekcijama i nesrećama, uz korišćenje obrazaca za dostavljanje podataka Evropskoj komisiji. Drugi pravilnik, o načinu dostavljanja i sadržaju internog plana reagovanja na vanredni događaj, definiše procedure za sprečavanje i ublažavanje posledica velikih nesreća u upstream operacijama, uključujući evakuaciju, kontrolu rizika i obrasce za izvještavanje o incidentima. Treći pravilnik, o načinu izrade i sadržini dokumentacije o mjerama sigurnosti prilikom istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju, reguliše izradu dokumenata poput elaborata o opasnostima, programa bušenja i sistema upravljanja sigurnošću, uz obrasce za prijavljivanje incidenata. Donošenje pravilnika je planirano Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji za IV kvartal 2025. godine, a primjenjuju se od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Slijedi pregled aktivnosti koje Uprava može realizovati u narednom periodu, uz adekvatnu podršku nadležnog Ministarstva.

3.1 Novi tenderski postupci za dodjelu ugovora o koncesiji za istraživanje ugljovodonika ili proizvodnju ugljovodonika

Uprava za ugljovodonike je u prvoj polovini 2025. godine nastavila da radi na pripremi neophodne dokumentacije za raspisivanje novog Javnog poziva za dodjelu ugovora o koncesiji za istraživanje. U cilju kompletiranja tenderske dokumentacije, Uprava za ugljovodonike će raspisati jednostavnu javnu nabavku za konsultantske usluge u domenu pravnog savjetovanja u pripremi i tokom realizacije predmetnog javnog poziva. Plan javnih nabavki je u fazi verifikacije nakon čega se očekuje pokretanje ovog postupka i u konačnom, raspisivanje Javnog poziva za istraživanje.

Shodno Zakonu o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika ("Službeni list Crne Gore", br. 41/10, 62/13), postoje dvije vrste ugovora o koncesiji:

- 1) ugovor o koncesiji za istraživanje ugljovodonika, i
- 2) ugovor o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika

Koncesioni ugovor o proizvodnji ugljovodonika omogućava koncesionarima da sprovedu istraživanja i proizvodnju, kao što je bio slučaj sa Eni/Novatek i Energean. Ovi koncesionari su dostavili nove 3D seizmičke i druge geofizičke podatke, zajedno sa elaboratima i izvještajima izrađenim na osnovu najnovijih istraživanja.

Ugovorom o koncesiji za istraživanje ugljovodonika koncesionaru se daje pravo na da vrši geološka i geofizička istraživanja, bez prava na bušenje istražnih bušotina i/ili proizvodnju ugljovodonika. Cilj objavljivanja Javnog poziva i zaključivanja ugovora o koncesiji za istraživanje ugljovodonika je povećanje nivoa znanja o ugljovodončnoj potencijalnosti podmorja Crne Gore koja ima za cilj pronalazak komercijalnih rezervi nafte i gasa. Realizacijom ugovora o koncesiji za istraživanje država Crna Gora će dobiti nove geofizičke podatke, u dijelu podmorja koje sada nije "pokriveno" ugovorima o koncesiji za proizvodnju, a koje je i dalje neistraženo. To će u narednom postupku

rezultirati uspješnom dodjelom novih ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika, poput ovih sa ENI-Novatekom i Energeanom, što na kraju može biti finalizovno pronalaskom komercijalnih rezervi nafte i gasa.

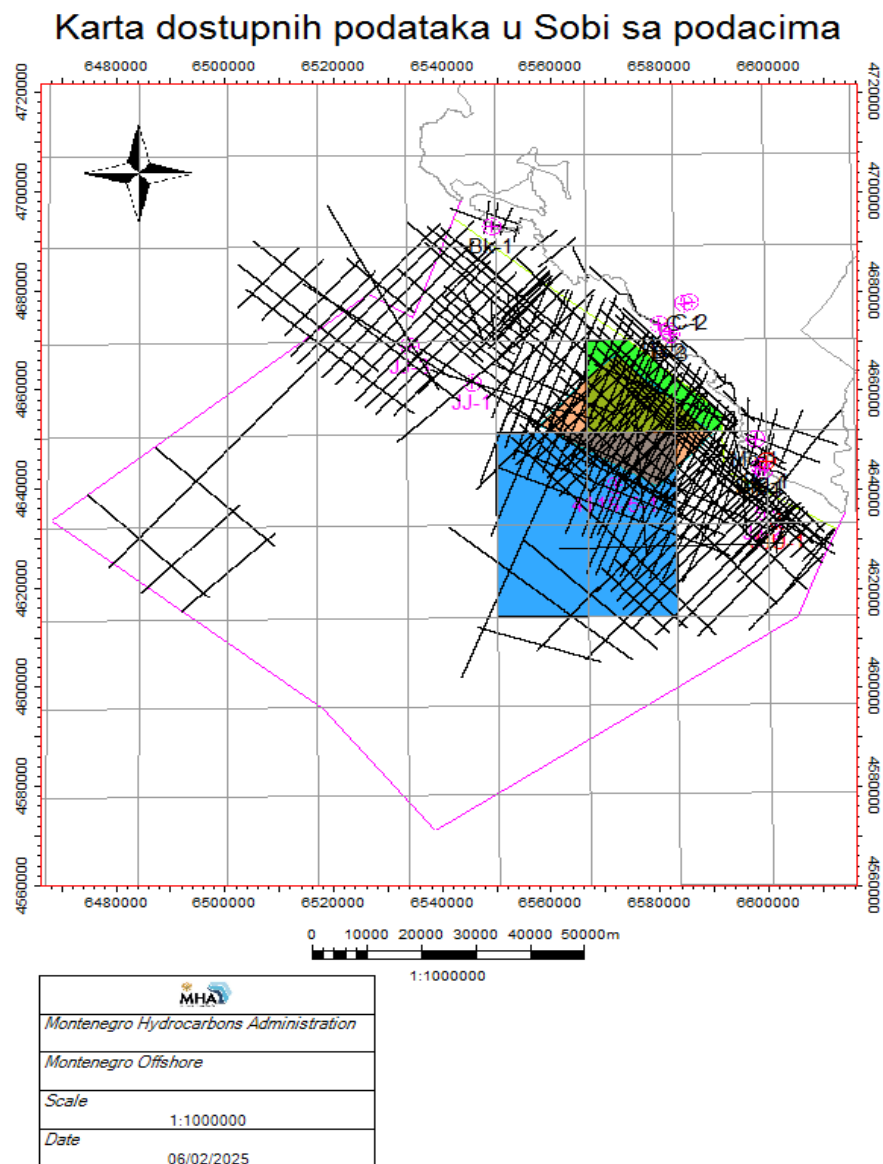
Ugovorom o koncesiji za istraživanje koncesionaru se daje pravo, da o svom trošku i na svoj rizik, vrši snimanje (akviziciju) podataka, obradu, ponovnu obradu, interpretaciju, marketing i prodaju seizmičkih i drugih podataka do kojih dođe u postupku realizacije ugovora o koncesiji. Podaci do kojih se dođe u toku realizacije ugovora o koncesiji su svojina Crne Gore, s tim što koncesionar ima pravo da vrši prodaju tih podataka zainteresovanim naftnim kompanijama i trećim licima po dogovorenim cijenama u dogovorenom vremenskom okviru, dok se prihod od prodaje dijeli između koncesionara i Države Crne Gore.

U toku izrade tenderske dokumentacije u vezi sa novim aktivnostima vezanim za istraživanje i proizvodnju ugljovodonika, Uprava za ugljovodonike aktivno radi na provjeri usaglašenosti potencijalnih projekata sa novim javnim politikama i pravcima razvoja energetike i zaštite životne sredine u Crnoj Gori i na nivou Evropske unije.

3.2 Izrada Pravila za pristup Sobi sa podacima

Uprava za ugljovodonike je izradila Pravila za pristup sobi sa podacima, koja predstavljaju ključni korak u unapređenju transparentnosti i efikasnosti istraživanja i proizvodnje ugljovodonika. Pravila za pristup Sobi sa podacima predstavljaju dio tenderske dokumentacije, konkretno Prilog 7 uz Javni poziv, koji će biti objavljen u narednom periodu, a čime se osigurava jasno definisanje uslova i načina pristupa podacima o istraživanju nafte i gasa u postupku tendera za istraživanje i proizvodnju ugljovodonika.

Pravila treba da pruže jasne smjernice o tome kako kompanije mogu pristupiti i koristiti dostupne podatke u vezi sa istraživanjem nafte i gasa, sa posebnim naglaskom na pristup i davanje na uvid novih podataka istraživanja. Pored toga, pravila osiguravaju da se pristup Sobi sa podacima vrši na kontrolisan način čime se štite intelektualna svojina i povjerljivi podaci. Važno je naglasiti da se ova Pravila odnose isključivo na pregled podataka, dok će cijene za pristup biti definisane naknadno, uzimajući u obzir tip železnih podataka i troškove održavanja i administracije Sobe sa podacima. Pregled dostupnih podataka u Sobi sa podacima će se realizovati kroz Petrel softver, koji predstavlja naprednu platformu za interpretaciju geoloških i geofizičkih podataka u industriji nafte i gasa. Karta dostupnih seizmičkih i bušotinskih podataka u sobi sa podacima prikazana je na Slici 1, koja vizuelno predstavlja raspored i pokrivenost bušotinskih i seizmičkih 2D i 3D podataka u podmorju Crne Gore.

Slika 1. Karta dostupnih podataka u Sobi sa podacima Uprave za ugljovodonike

Zaključak:

1. Vlada Crne Gore je sjednici od ____ 2025. godine razmotrila i usvojila Informaciju o aktivnostima na istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju Crne Gore.